

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Інституціональні фактори суспільних трансформацій»

Рівень вищої освіти	Другий (магістерський)
Освітньо-професійна програма	Міжнародні економічні відносини
Загальний обсяг	4 кредити ЄКТС
Тривалість викладання	2-й семестр, 3 чверть
Обсяг навчальних занять	120 год.
у т.ч. аудиторні заняття	
лекції	3 години
практичні	2 години
Мова викладання	українська

Сторінка курсу в СДО НТУ «ДП»: <https://do.nmu.org.ua/enrol/index.php?id=6556>

Консультації: за окремим розкладом, погодженим зі здобувачами вищої освіти.

Онлайн-консультації: Microsoft Teams – команда «Інституціональні фактори суспільних трансформацій»

Інформація про викладача:

Литвиненко Наталія Іванівна	доктор економічних наук, професор, професор кафедри економічної теорії та міжнародних економічних відносин
Персональна сторінка	https://etop.nmu.org.ua/ua/teachers/litvinenko/index.php
Е-пошта:	Lytvynenko.N.I@nmu.one

1 АНОТАЦІЯ ДО КУРСУ

Освітня компонента «Інституціональні фактори суспільних трансформацій» належить до переліку вибіркових навчальних дисциплін, що пропонуються в рамках циклу фахової підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти освітньо-професійної програми «Міжнародні економічні відносини» спеціальності С1 Економіка та міжнародні економічні відносини, спеціалізації С1.02 Міжнародні економічні відносини на першому році навчання. Вона забезпечує загальний та професійний розвиток здобувача та спрямована на вивчення аналітика міжнародних економічних відносин.

Дисципліна «Інституціональні фактори суспільних трансформацій» вивчає роль інституціональних факторів у формуванні та розвитку моделей суспільних змін. Курс поєднує системний і інституціональний підходи до аналізу трансформаційних процесів, а також методи їх прогнозування в умовах невизначеності. Значна увага приділяється міжнародним порівняльним дослідженням і особливостям трансформацій в Україні.

Цей курс побудовано на засадах студентоцентрованого підходу (Student-Centered Approach), який розглядає здобувача вищої освіти як суб'єкта з власними унікальними інтересами, потребами і досвідом, спроможного бути самостійним і відповідальним учасником освітнього процесу.

2 МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета дисципліни – формування у здобувачів вищої освіти компетентностей щодо застосування інституціонального та системного підходів для аналізу й моделювання суспільних трансформацій, проведення теоретичних і емпіричних досліджень моделей суспільних трансформацій, а також прогнозування розвитку трансформаційних процесів у суспільстві під впливом інституціональних факторів в умовах невизначеності.

Завдання курсу:

- сформулювати уявлення про ключові інституціональні фактори;
- сформулювати знання про теоретико-методологічні засади дослідження моделей суспільних трансформацій.
- сформулювати вміння аналізувати процес суспільних трансформації під впливом інституціональних факторів.
- сформулювати вміння оцінювати проблеми та можливості, що виникають у процесі суспільних трансформацій.
- розвиток навичок прогнозування розвитку трансформаційних процесів у суспільстві під впливом інституціональних факторів в умовах невизначеності.

3 РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Реалізація мети вимагає трансформації програмних результатів навчання в дисциплінарні, а саме:

1. Володіти методологією інституціонального та системного підходу для задач аналізу моделей суспільних трансформацій. Вміти формулювати ціль, предмет та об'єкт дослідження.
2. Вміти проводити теоретичні та емпіричні дослідження суспільних трансформацій під впливом інституціональних факторів.
3. Вміти складати прогноз розвитку трансформаційних процесів у суспільстві під впливом інституціональних факторів в умовах невизначеності.

4 СТРУКТУРА КУРСУ

Види та тематика навчальних занять

ЛЕКЦІЇ

1. Системний підхід до вивчення моделей суспільних трансформацій

Моделі суспільних трансформацій: сутність, складові та напрями трансформації

Специфіка наукової бази інституціональної економіки

2. Характеристика інституціональних факторів суспільних трансформацій

Базові елементи інституціонального середовища

Ціннісні основи суспільних трансформацій

3. Теорія та практика оцінювання елементів моделей суспільних трансформацій

Міжнародний аналітичний потенціал оцінювання ролі інституціональних факторів

Методологія розрахунку кількісних показників, заснованих на статистичних даних та результатах опитувань

Прогнозування розвитку трансформаційних процесів у суспільстві під впливом інституціональних факторів в умовах невизначеності

4. Компаративний аналіз моделей суспільних трансформацій різних країн світу

Основні тенденції розвитку моделей суспільних трансформацій

Особливості впливу інституціональних фактор на моделі суспільних трансформацій для країн різного рівня соціально-економічного розвитку

5. Розуміння процесів інституціональних перетворень моделі суспільних трансформацій України

Сучасна модель суспільних трансформацій України

Напрями формування ефективної структури інституціонального середовища моделі суспільних трансформацій України

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

1. Побудова моделей суспільних трансформацій

2. Дослідження статичних і динамічних характеристик моделей суспільних трансформацій
3. Компаративний аналіз моделей суспільних трансформацій під впливом інституціональних факторів.
4. Дослідження інституціональних факторів та моделі суспільних трансформацій України

5 ТЕХНІЧНЕ ОБЛАДНАННЯ ТА/АБО ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Використовується мультимедійне обладнання кафедри економічної теорії та міжнародних економічних відносин, дистанційна платформа Moodle. На навчальних заняттях здобувачі повинні мати: гаджети з можливістю підключення до Інтернету; перевірений доступ до застосунків Microsoft Office: Teams, Moodle; інстальований на ПК та /або мобільних гаджетах пакет програм.

6 СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ ТА ВИМОГИ

6.1 Навчальні досягнення здобувачів вищої освіти за результатами вивчення курсу оцінюватимуться за шкалою, що наведена нижче:

Рейтингова шкала	Інституційна шкала
90 – 100	відмінно
75-89	добре
60-74	задовільно
0-59	незадовільно

6.2 Здобувачі вищої освіти можуть отримати підсумкову оцінку з навчальної дисципліни на підставі поточного оцінювання знань за умови, якщо набрана кількість балів з індивідуальних завдань, презентації своїх досліджень та самостійної роботи складатиме не менше 60 балів.

Поточна успішність складається з успішності за розрахункову індивідуальну роботу (максимально оцінюється у 60 балів), презентація дослідження (максимально оцінюється у 20 балів) та оцінок за роботу на семінарських/практичних заняттях (оцінюється 10 занять, участь у занятті максимально може принести здобувачу вищої освіти 20 балів).

Отримані бали за розрахункову індивідуальну роботу, презентацію дослідження та семінарські/практичні заняття додаються і є підсумковою оцінкою за вивчення навчальної дисципліни. Максимально за поточною успішністю здобувач вищої освіти може набрати 100 балів.

Підсумкове оцінювання (якщо здобувач вищої)	Залік відбувається у формі комплексної контрольної роботи, білети включають 30 тестових запитань та 2 практичних завдання.

освіти набрав менше 60 балів та/або прагне поліпшити оцінку)	Кожний тест має один правильний варіант відповіді. Правильна відповідь на запитання тесту оцінюється у 2 бали. Правильне вирішення практичного завдання оцінюється у 20 балів. Практичне завдання оцінюється шляхом співставлення з еталонними відповідями. Максимальна кількість балів за диференційований залік: 100
Практичні / Семінарські заняття	Максимально оцінюються у 20 балів (10 занять×2 бали/заняття).
Презентація дослідження	Побудовано на дослідженнях зроблених в практичних роботах. Максимально оцінюється у 20 балів.
Розрахункова індивідуальна робота	Охоплює матеріали практичних занять та індивідуальних робіт. Має містити результати наукового дослідження. Максимально оцінюється у 60 балів.

6.3 Критерії оцінювання **практичних / семінарських занять**:

2 бали: отримано правильну відповідь (згідно з еталоном), використано формулу з поясненням змісту окремих її складових, зазначено одиниці виміру.

1,6 бали: отримано правильну відповідь з незначними неточностями згідно з еталоном, відсутня формула та/або пояснення змісту окремих складових, або не зазначено одиниці виміру.

1,2 бали: отримано неправильну відповідь, проте використано формулу з поясненням змісту окремих її складових, зазначено одиниці виміру.

0,8 бали: отримано неправильну відповідь, проте не використано формулу з поясненням змісту окремих її складових та/або не зазначено одиниці виміру.

0,4 бали: наведено неправильну відповідь, до якої не надано жодних пояснень.

6.4 Критерії оцінювання **презентації дослідження**:

Максимально оцінюється у **20 балів**:

– презентаційний матеріал оформлений коректно – 4 бали, якщо присутні незначні відхилення від вимог оформлення – 2 бали;

– усна доповідь побудована грамотно, містить професійні терміни – 4 бали, якщо доповідь не повною мірою відповідає нормам професійної мови – 2 бал;

– всебічно розкрито зміст теоретичних питань – 6 бали, якщо у доповіді в основному розкрито зміст теоретичних питань – 3 бали;

– всебічно розкрито зміст практичних завдань – 6 бали, якщо у доповіді в основному розкрито зміст практичних завдань – 3 бали.

6.5 Критерії оцінювання **розрахункової індивідуальної роботи** (індивідуального письмового самостійного завдання, виконаного у вільному стилі, що відображає власні погляди автора на проблему або питання):

60 балів: наявність заголовку, вступу, однієї-двох тез та аргументів на їхню користь, логічного взаємозв'язку між тезою та аргументами, правильна мова викладення, наявність висновку, дотримання встановленого обсягу.

Всебічно розкрито зміст теоретичних питань та практичних завдань, використано обов'язкову та додаткову літературу, задачі розв'язано стандартним або оригінальним способом.

45 бали: наявність заголовку, вступу, однієї-двох тез та аргументів на їхню користь, незначні помилки логічного характеру між наведеною тезою та аргументами, незначні помилки у мові викладення, наявність висновку, дотримання встановленого обсягу. В основному розкрито зміст теоретичних питань та практичних завдань, використано обов'язкову літературу, задачі розв'язано стандартним способом.

30 бали: відсутність одного з обов'язкових структурних елементів (заголовку, вступу, однієї-двох тез та аргументів, висновку), наявність орфографічних та/або граматичних помилок або недотримання встановленого обсягу. Не здатність до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та помилки.

20 балів: відсутність одного з обов'язкових структурних елементів письмової роботи (заголовку, вступу, однієї-двох тез та аргументів, висновку), відсутність переконливих аргументів на користь тези, значна кількість орфографічних та/або граматичних помилок та/або недотримання встановленого обсягу.

10 балів: неструктурованість роботи, недотримання встановленого обсягу, велика кількість орфографічних та/або граматичних помилок, відсутність переконливих аргументів на користь тези.

7 ПОЛІТИКА КУРСУ

7.1 Політика щодо академічної доброчесності

Академічна доброчесність здобувачів вищої освіти є важливою умовою для опанування результатами навчання за дисципліною і отримання задовільної оцінки з поточного та підсумкового контролів. Академічна доброчесність базується на засудженні практик списування (виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання), плагіату (відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства), фабрикації (вигадування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі). Політика щодо академічної доброчесності регламентується положенням «Положення про систему запобігання та виявлення плагіату у Національному технічному університеті «Дніпровська політехніка»». http://www.nmu.org.ua/ua/content/activity/us_documents/System_of_prevention_and_detection_of_plagiarism.pdf.

У разі порушення здобувачем вищої освіти академічної доброчесності (списування, плагіат, фабрикація), робота оцінюється незадовільно та має бути виконана повторно. При цьому викладач залишає за собою право змінити тему завдання.

7.2 Комунікаційна політика

Здобувачі вищої освіти повинні мати активовану університетську пошту.

Обов'язком здобувача вищої освіти є перевірка один раз на тиждень (щонеділі) поштової скриньки на Офіс365.

Протягом тижнів самостійної роботи обов'язком здобувача вищої освіти є робота з дистанційним курсом «Інституціональні фактори суспільних трансформацій» (www.do.nmu.org.ua).

Усі письмові запитання до викладачів стосовно курсу мають надсилатися на університетську електронну пошту.

7.3 Політика щодо перескладання

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

7.4 Відвідування занять

Для здобувачів вищої освіти денної форми відвідування занять є обов'язковим. Поважними причинами для неявки на заняття є хвороба, участь в університетських заходах, відрядження, які необхідно підтверджувати документами у разі тривалої (два тижні) відсутності. Про відсутність на занятті та причини відсутності здобувач вищої освіти має повідомити викладача або особисто, або через старосту. Якщо здобувач вищої освіти захворів, ми рекомендуємо залишатися вдома і навчатися за допомогою дистанційної платформи. Здобувачу вищої освіти, чий стан здоров'я є незадовільним і може вплинути на здоров'я інших здобувачів вищої освіти, буде пропонуватися залишити заняття (така відсутність вважатиметься пропуском з причини хвороби). Практичні заняття не проводяться повторно, ці оцінки неможливо отримати під час консультації, це саме стосується і колоквіумів. За об'єктивних причин (наприклад, міжнародна мобільність) навчання може відбуватись дистанційно - в онлайн-формі, за погодженням з викладачем.

7.5 Політика щодо оскарження оцінювання

Якщо здобувач вищої освіти не згоден з оцінюванням його знань він може оскаржити виставлену викладачем оцінку у встановленому порядку.

7.6 Участь в анкетуванні

Наприкінці вивчення курсу та перед початком сесії здобувача вищої освітим буде запропоновано анонімно заповнити електронні анкети (Microsoft Forms Office 365), які буде розіслано на ваші університетські поштові скриньки. Заповнення анкет є важливою складовою вашої навчальної активності, що дозволить оцінити дієвість застосованих методів викладання та врахувати ваші пропозиції стосовно покращення змісту навчальної дисципліни «Інституціональні фактори суспільних трансформацій».

8 МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Під час *практичних занять* будуть застосовані такі методи навчання:

Діалог. За допомогою запитань викладач спонукає здобувачів вищої освіти до відтворення набутих знань, формування самостійних висновків і узагальнень на основі засвоєного матеріалу.

Навчальна дискусія, дебати. Обговорення важливого питання, обмін думками між здобувачами вищої освіти та/або викладачем, спрямовані не лише на засвоєння нових знань, а й на створення емоційно насиченої атмосфери на занятті.

Демонстрація та обговорення презентацій. Наочний показ медіа-супроводу усного виступу з елементами дискусії.

Виступ. Питання навколо певної теми обговорюється у групах і потім оприлюднюється з подальшою дискусією.

Експертна оцінка. Партнер у парі або група слухачів має зазначити сильні і слабкі сторони індивідуальної роботи здобувача і запропонувати покращення.

Мозковий штурм здебільшого виконується під час групової роботи. Використання методу сприяє генерації творчих ідей і допомагає здобувачам навчитися працювати разом і вчитися один в одного.

Обговорення. Здобувачі розділяються на групи і обговорюють певну тему, викладач прислуховується до обміну думок і за потреби скеровує бесіду. Заохочуйте обговорення та співпрацю між здобувачами вищої освіти кожної групи. Усі повинні вчитися на досвіді один одного.

Завдання на критичне мислення. Здобувачі навчаються продукувати та висловлювати сумніви, ставити питання, пропонувати доповнення щодо фактів та тез, які підлягають критиці у етичній манері для розвитку критичного мислення.

Пошуково -дослідницький метод. Метод залучення здобувачів до самостійних і безпосередніх спостережень, на основі яких вони встановлюють зв'язки предметів і явищ дійсності, роблять висновки, пізнають закономірності.

Метод ситуаційного аналізу. Здобувачі опрацьовують опис реальних, складних та проблемних ситуацій, які слугують для формування професійних знань, навичок та компетентностей.

Метод евристичних питань. За допомогою майстерно поставлених навідних запитань здобувача спонукають самостійно знаходити правильні висновки, формулювати поняття і вирішувати творчі задачі, спираючись на власні знання та досвід.

9 РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Базові

1. Норт Д., Волліс Дж., Вайнгест Б. Насильство та суспільні порядки. Основні чинники, які вплинули на хід історії / пер. з англ. Т Цимбал. К.: Наш Формат, 2017. 352 с.
2. Pylypenko Yu., Pylypenko H., Lytvynenko N., Tryfonova O., Prushkivska E. Institutional components of socio-economic development. *Науковий вісник НГУ*. 2019. №3. С. 164-171. DOI: 10.29202/nvngu/2019-3/21

3. Pylypenko Yu., Pylypenko H., Lytvynenko N., Tryfonova O., Prushkivska E. Pathway of the institutional development: practice of liberal transformation in Ukraine and Belarus. *Науковий вісник НГУ*. 2019. №4. С. 120-127. DOI: 10.29202/nvngu/20194/20

4. Pylypenko H., Lytvynenko N., Barna T. Socio-cultural context of innovative development. *Philosophy and Cosmology*. 2019. august. Pp. 98-111 <https://doi.org/10.29202/phil-cosm/23/9>

5. Литвиненко Н.І. Показники інноваційного розвитку промислової галузі та національної економіки: огляд наукової літератури. *Економічний простір*. 2023. № 187. С. 28-23. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/187-3>

6. Пилипенко Г. М., Герасименко Т. В., Литвиненко Н. І. Глобальні тенденції міжнародного руху капіталу. *Бізнес-Інформ*. №10. 2023. С. 31-37. URL: https://business-inform.net/annotated-catalogue/?year=2023&abstract=2023_10_0. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-10-31-37>.

7. Литвиненко Н.І. Інституціональні фактори суспільних трансформацій [Електронний ресурс] : методичні рекомендації для практичних занять з дисципліни «Інституціональні фактори суспільних трансформацій» для здобувачів ступеня магістра освітньо-професійної програми «Міжнародні економічні відносини» спеціальності С1 Економіка та міжнародні економічні відносини, спеціалізації С1.02 Міжнародні економічні відносини / Литвиненко Н.І.; М-во освіти і науки України, Нац. техн. ун-т «Дніпровська політехніка». Дніпро : НТУ «ДП», 2025. 18 с.

8. Литвиненко Н.І. Дистанційний курс з дисципліни «Інституціональні фактори суспільних трансформацій» на платформі Moodle для магістрів освітньо-професійної програми «Міжнародні економічні відносини» спеціальності С1 Економіка та міжнародні економічні відносини, спеціалізації С1.02 Міжнародні економічні відносини. 2025. URL:<https://do.nmu.org.ua/course/view.php?id=7223>

Додаткові

1. Литвиненко Н.І. Інституціональні складові соціально-економічного розвитку країни / Н.І. Литвиненко. Дніпропетровськ: НГУ, 2015. 310 с.

2. Литвиненко Н.І., Волошенюк В.В. Інновації як джерело економічного зростання сучасної світогосподарської системи. *Бізнес-Інформ*. 2018. № 5. С. 121-127.

3. Литвиненко Н.І. Практика активного навчання з використанням баз даних міжурядових організацій. *Економічний вісник Дніпровської політехніки*. 2021. № 2(74). С. 77-84. <https://doi.org/10.33271/ebdut/74.079>

4. Литвиненко Н.І. Корпоративна культура як елемент глобального тренду соціально-економічного розвитку. *Адаптивне управління: теорія і практика. Серія Економіка*. 2023. Випуск 16(32). URL: <https://amtp.org.ua/index.php/journal2/issue/view/33> [https://doi.org/10.33296/2707-0654-16\(32\)-15](https://doi.org/10.33296/2707-0654-16(32)-15)